

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І ФІНАНСІВ

*Кафедра фінансів , банківської справи, страхування
та електронних платіжних систем*

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «**Управління інвестиційною діяльністю недержавних пенсійних фондів**»

Виконав:

Студент освітнього ступеня «Магістр»
освітньо – професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
денної форми навчання

Ротко Андрій Іванович

Керівник: д.е.н., професор **Рудик В.К.**

Оцінка: національна шкала _____

Кількість балів _____ ECTS _____

Дата захисту « _____ » _____ 2025 р.

До захисту допускається

« _____ » _____ 2025 р.

Гарант освітньо – професійної
програми «Фінанси, банківська справа
та страхування» спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»
д.е.н., професор _____ Рудик В.К.

Кам'янець-Подільський
2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ	9
1.1. Сутність інвестицій та інвестиційної діяльності підприємств	9
1.2. Механізми та інструменти управління інвестиційними активами НПФ	17
1.3. Нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності в Україні ..	25
Висновки до 1 розділу	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ	35
2.1. Загальна характеристика інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів.....	35
2.2. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності НПФ	41
2.3. Проблеми та обмеження інвестиційної діяльності НПФ.....	47
Висновки до 2 розділу	55
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НПФ	57
3.1. Формування інвестиційної стратегії НПФ	57
3.2. Розроблення заходів з оптимізації інвестиційних портфелів НПФ.	68
3.3. Основні пріоритети розвитку інвестиційної діяльності НПФ	74
Висновки до 3 розділу	86
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	96

Вступ

Недержавні пенсійні фонди (НПФ) є важливою складовою системи забезпечення пенсійного забезпечення громадян, особливо в умовах демографічних змін та зростаючого навантаження на державну пенсійну систему. Ефективне управління інвестиційною діяльністю НПФ дозволяє не лише забезпечувати стабільний приріст активів, а й підвищувати фінансову безпеку пенсійних накопичень громадян. У сучасних економічних умовах зростання конкуренції на фінансовому ринку, зміни в законодавстві та економічна нестабільність вимагають застосування нових методів управління інвестиціями та оптимізації портфеля активів НПФ.

Інвестиційна діяльність НПФ тісно пов'язана з функціонуванням фінансового, банківського та фондового ринків, які створюють основу для руху капіталу, формування джерел фінансування та реалізації інвестиційних рішень. Ефективне управління інвестиціями вимагає комплексного врахування макроекономічних чинників, стану фінансових ринків, інвестиційного клімату, вартості капіталу, ризиків і можливостей залучення зовнішнього фінансування. Актуальність обраної теми посилюється потребою підвищення інвестиційної привабливості фінансових інститутів пенсійної сфери на тлі фінансової нестабільності та глобальних економічних викликів.

Проблематика управління інвестиційною діяльністю широко висвітлена у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Значний внесок у формування сучасних поглядів на інвестиції зробили представники новітніх фінансових шкіл Г. Марковіц [39], З. Боді, А. Кейн і А. Маркус [37]. Свої дослідження даній проблематиці присвятили вітчизняні дослідники: Бланк І.М. [2], Бабенко, С. В. [1]. Ляшенко, Т. М. [5]. Савченко, А. П. [6] і інші. Однак постійні зміни у фінансово-економічному середовищі потребують подальших досліджень та адаптації існуючих підходів до сучасних умов. Залишається актуальним питання вибору оптимальних методів оцінювання ефективності інвестицій, системи управління ризиками, визначення механізмів формування

інвестиційної стратегії та удосконалення практичних інструментів інвестиційного менеджменту.

Мета дослідження полягає у розробці ефективних підходів до управління інвестиційною діяльністю недержавних пенсійних фондів для забезпечення стабільного зростання активів і підвищення фінансової надійності пенсійних накопичень.

Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання:

- проаналізувати сучасний стан ринку недержавних пенсійних фондів в Україні та їх інвестиційну діяльність.
- визначити основні напрями інвестиційної діяльності та структуру активів НПФ.
- дослідити ризики та фактори, що впливають на ефективність інвестицій НПФ.
- розробити пропозиції щодо оптимізації інвестиційного портфеля НПФ з використанням економічних методів.
- оцінити ефективність запропонованих підходів на прикладі конкретних фондів.

Об'єктом дослідження є недержавні пенсійні фонди України та їх інвестиційна діяльність.

Предметом дослідження виступає управління інвестиційною діяльністю НПФ, включаючи формування інвестиційного портфеля, оцінку ризиків та прийняття рішень щодо вкладення активів.

Інформаційною базою дослідження виступають: законодавчі та нормативні акти України щодо пенсійних фондів; звіти та статистика Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; фінансова звітність та річні звіти НПФ; наукові статті, монографії та дослідження з проблем управління пенсійними фондами; аналітичні матеріали та огляди фінансового ринку.

У роботі передбачається використання таких **економічних методів**:

- порівняльний аналіз для оцінки ефективності різних НПФ;
- методи фінансового аналізу (коефіцієнтний аналіз, аналіз прибутковості та ризиків);
- **моделі оптимізації портфеля інвестицій** (наприклад, модель Марковіца);
- **статистичні методи** для аналізу динаміки доходності та ризиків;
- **SWOT-аналіз** для оцінки внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на діяльність НПФ.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. За результатами проведених досліджень були опубліковані тези, в яких обґрунтовані ключові досягнення по темі дослідження. Вони доповідалися на III Всеукраїнській науково – практичній інтернет – конференції, «Розвиток фінансово-економічних відносин у суспільстві в умовах прояву фінансових ризиків» (04 квітня 2025 року, м Кам'янець - Подільський).

Наукова новизна роботи полягає у вдосконаленні підходів до формування інвестиційної стратегії недержавних пенсійних фондів з використанням сучасних фінансових моделей та методів оцінювання ризику, а також у розробці рекомендацій щодо оптимізації інвестиційного портфеля в умовах нестабільності фінансових ринків.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій у діяльності бізнес-структур для підвищення ефективності управління інвестиційними ресурсами, зниження ризиків та збільшення прибутковості інвестиційних проектів.

Структура і обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Текстова частина викладена на 97 сторінках комп'ютерного тексту і містить 9 рисунків, 10 таблиць. У додатках розміщені статистична, та фінансово-бухгалтерська

звітність об'єкта дослідження. Список використаної літератури включає 55 найменувань.

Висновки

Проведені дослідження дають можливість сформулювати відповідні висновки по даній темі дослідження:

1. Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів є багатогранною та структурується під впливом різних факторів. Її сутність визначається не лише економічними закономірностями, а й соціальними цілями та вимогами нормативно-правової бази. **Вона є ключовою складовою їх функціонування та виконання соціальних зобов'язань.** Інвестиційна діяльність є системним процесом, що включає аналіз, планування, організацію та контроль інвестиційних проєктів. Розуміння її теоретичних засад та практичних інструментів є ключем до ефективного управління організацією, установою, підприємством.

2. Обґрунтовано, що грамотно організована інвестиційна діяльність сприяє зміцненню фінансової стійкості, підвищенню вартості підприємства та забезпеченню його сталого розвитку. На сьогодні особливої значущості набувають інноваційні інвестиції, що забезпечують цифрову трансформацію, модернізацію виробництва та формування нових конкурентних переваг. Ефективність інвестиційної діяльності визначається рівнем стратегічного планування, якістю управлінських рішень, доступністю фінансових ресурсів і здатністю підприємства адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

3. Формування ефективної законодавчої бази для інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів є важливим елементом, реалізація якого наближає вітчизняне законодавство до стандартів ЄС. Вона сприятиме

формуванню якісних відносин між всіма суб'єктами в інвестиційній сфері, захищатиме права інвесторів, регламентуватиме діяльність основних фінансових інститутів.

1. Аналіз стану системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні, на сьогодні перебуває, на етапі поступового, але помітного зростання: активи НПФ збільшуються, фонди демонструють дохідність, зростає кількість внесків. Це створює підґрунтя для розвитку НПФ як важливої компоненти загальної пенсійної системи, особливо у контексті майбутніх реформ. Разом із тим, існує низка обмежень та ризиків: консервативна структура активів, недостатній розвиток ринку фінансових інструментів, невисоке охоплення населення, макроекономічна нестабільність.

2. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності НПФ повинна здійснюватися не лише за дохідністю, але з урахуванням ризику, диверсифікації, структури портфеля, витрат, забезпеченості учасників. Надмірна увага лише до зростання активів може створювати ілюзію успіху, тоді як реальна ефективність буде нижчою. Зазначено, що для українських НПФ доцільне впровадження ризик-скоригованих показників (тих самих Sharpe, Sortino і т.п.) та регулярного звітування — це підвищить прозорість, довіру і дасть реальну картину.

3. Структура інвестиційних портфелів НПФ свідчить про переважання консервативних активів (депозити, державні облігації), що забезпечує стабільність, але обмежує потенційну доходність. Дослідження структури інвестиційних портфелів НПФ показали, що необхідна їх диверсифікація. Вона означає, що фонди не повинні обмежуватись лише державними облігаціями або депозитами; потрібно розвивати інвестування в більш ризикові, але і потенційно прибуткові інструменти (корпоративні облігації, акції, довгострокові проєкти), з дотриманням балансу ризик/прибуток.

4. Проведене дослідження викликів у сфері інвестиційної діяльності НПФ в Україні показав, що лише за умови системного вирішення цих проблем НПФ можуть стати гідною, стабільною та ефективною альтернативою/додатковим рівнем пенсійного забезпечення. При цьому повинні враховуватися проблеми

комплексно – від ринкових та структурних до соціальних, регуляторних і психологічних. Ці бар'єри взаємопов'язані, і вирішення однієї проблеми без врахування інших дає лише частковий ефект.

8. При формуванні інвестиційної стратегії НПФ, встановлено. Що її ефективність визначається її здатністю забезпечувати стабільний приріст вартості активів, мінімізувати ризики, відповідати вимогам законодавства та гарантувати виконання пенсійних зобов'язань. У сучасних умовах важливого значення набувають диверсифікація, цифровізація процесів управління активами, впровадження ESG-підходів. Управління ризиками є ключовим елементом інвестиційної діяльності НПФ. Дослідження показало, що ефективність фондів значною мірою залежить від здатності збалансувати співвідношення між доходністю та ризиком.

9. Оптимізація інвестиційних портфелів недержавних пенсійних фондів є складним, багатоаспектним процесом, який потребує застосування сучасних фінансових моделей, глибокого аналізу ризиків та урахування нормативних обмежень. Розроблені заходи повинні забезпечувати збалансованість інтересів учасників фонду, ринкових можливостей і необхідності збереження капіталу в довгостроковій перспективі. Ефективна оптимізація сприяє підвищенню доходності, стабільності й надійності пенсійних виплат, що є ключовою метою діяльності НПФ.

10. Серед основних пріоритетів розвитку інвестиційної діяльності НПФ виділяють: розвиток ринку капіталу та інвестиційної інфраструктури; розширення доступних інвестиційних інструментів; підвищення прозорості та ефективності корпоративного управління; стимулювання участі роботодавців; цифровізація систем управління активами; підвищення фінансової грамотності населення. Визначено, що реалізація цих заходів може забезпечити значне зростання активів НПФ, підвищення їх ролі в економіці, формування потужного інституційного інвестора та зміцнення фінансової стабільності держави.

Список використаних джерел

1. Бабенко, С. В. (2017). *Економічна ефективність інвестиційної діяльності*. Київ: КНЕУ.
2. Бланк, І. М. (2018). *Інвестиційна діяльність підприємства: теорія та практика*. Київ: КНЕУ.
3. Гаврилюк, С. В. (2017). *Управління фінансовими ресурсами підприємства*. Львів: ЛНУ.
4. Жукова, О. П. (2019). *Недержавні пенсійні фонди України: теорія та практика*. Київ: Фонд.
5. Коваленко, В. В. (2016). *Фінансовий менеджмент*. Харків: ХНЕУ.
6. Ляшенко, Т. М. (2020). *Інвестиційні стратегії в умовах економічної нестабільності*. Київ: Наукова думка.
7. Савченко, А. П. (2018). *Управління інвестиційною діяльністю: методологія та інструменти*. Київ: КНЕУ.
8. Ситник, О. В. (2019). *Ризик-менеджмент у фінансових установах*. Одеса: Фінанси та право.
9. Фролова, Н. І. (2017). *Ефективність інвестиційної діяльності підприємств*. Київ: Центр учбової літератури.
10. Шевченко, М. О. (2018). *Диверсифікація портфеля цінних паперів*. Харків: ХНЕУ.
11. Дорошенко, І. П. (2020). *Фінансові інструменти для пенсійних фондів*. Київ: Фінанси.
12. Олійник, В. М. (2019). *Інвестиційний аналіз у фінансових установах*. Львів: ЛНУ.
13. Кравченко, Л. П. (2018). *Управління портфелем цінних паперів*. Київ: КНЕУ.
14. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення», № 2269-VIII (2018). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
15. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», № 3480-IV (2006). <http://zakon1.rada.gov.ua>

16. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», № 2664-IV (2001). <http://zakon1.rada.gov.ua>
17. Указ Президента України № 198/2004 «Про розвиток інститутів спільного інвестування». <https://www.president.gov.ua/documents/198200-579>
18. Коваленко, Ю., & Лещенко, М. (2021). Недержавні пенсійні фонди як професійні учасники інвестиційного ринку України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. <https://ppeu.stu.cn.ua/article/view/252977>
19. Конвенція Міжнародної організації праці “Про основні цілі і норми соціальної політики” від 23 квітня 1964 року за №117. URL: www.kiev.gov.ua.
20. Конвенція Організації Економічного Співробітництва та Розвитку від 14 грудня 1960 року. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.oecd.org/daf/corporate/principles>.
21. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996.
22. Майстер, А. В., & Кулагіна, І. І. (2023). Недержавні пенсійні фонди: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні. *Business-Inform*. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-12_0-pages-324_330.pdf
23. Офіційний веб – сайт Державного комітету статистики України. URL: [http // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
24. Офіційний веб – сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: http://nfp.gov.ua/files/pokaznyki_npf.xls
25. Офіційний веб -сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua>.
26. Офіційний веб -сайт Представництва Світового банку в Україні. URL: www.worldbank.org.ua
27. Офіційний веб- сайт Пенсійного фонду України. URL: <http://www.pfu.gov.ua/control/uk/index>.
28. Офіційний веб - сайт Статистичного офісу ЄС (Євростату). URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

- 29.Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. (2022–2025). Аналітичні огляди діяльності недержавних пенсійних фондів. <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart/nederzhavni-pensiyni-fondi>
- 30.Міністерство фінансів України. (2025). Завдяки чому дохідність НПФ минулого року обігнала інфляцію. <https://minfin.com.ua/ua/invest/articles/zavdyaki-chomu-dohidnist-npf-minulogo-roku-obignala-inflyaciyu/>
- 31.Поліщук, Р. М. (2021). Проблематика фінансово-правового регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів. *Вісник НТУУ “КПІ” – Політологія. Соціологія. Право.* <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/233155>
- 32.Рудик В.К. Виклики для пенсійних систем країн ЄС і України на сучасному етапі розвитку суспільства/ Рудик В.К.// Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка – 42 (2024), ЗВО «Подільський державний університет, м. Кам’янець – Подільський, с. 95 -100 <https://orcid.org/0000-0001-9011-4543>
- 33.Юркевич, О. М. (2023). Структурний аналіз портфелів пенсійних фондів європейських країн. <https://ir.kneu.edu.ua/items/f2505fc4-f778-4d85-8d57-020988d4c97c>
- 34.ICU Investment Group. (2025). ICU Investment Group reaches 19% market share in NPF assets under management. <https://icu.ua/en/about-icu/news/icu-investment-group-reaches-19-market-share-in-npf-assets-under-management>
- 35.World Bank. (2020). *Pension Systems in Ukraine: Reform and Development*. Washington, D.C.
- 36.OECD. (2021). *Pension Funds in Figures*. Paris.
- 37.Bodie, Z., Kane, A., & Marcus, A. J. (2014). *Investments* (11th ed.). McGraw-Hill.
- 38.Elton, E. J., & Gruber, M. J. (2011). *Modern Portfolio Theory and Investment Analysis*. Wiley.
- 39.Markowitz, H. (1959). *Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments*. Wiley.
- 40.Sharpe, W. F. (1970). *Portfolio Theory and Capital Markets*. McGraw-Hill.
- 41.Fabozzi, F. J. (2015). *Fixed Income Analysis* (3rd ed.). Wiley.

42. Reilly, F. K., & Brown, K. C. (2012). *Investment Analysis and Portfolio Management* (11th ed.). Cengage.
43. Hull, J. C. (2018). *Risk Management and Financial Institutions* (5th ed.). Wiley.
44. Fabozzi, F. J., & Modigliani, F. (2010). *Capital Markets: Institutions and Instruments*. Pearson.
45. Mi, H., Xu, Z. Q., & Yang, D. (2023). Optimal management of DC pension plan with inflation risk and tail VaR constraint. *arXiv preprint*. <https://arxiv.org/abs/2309.01936>
46. Fu, K., Rong, X., & Zhao, H. (2023). Optimal investment problem for a hybrid pension with intergenerational risk-sharing and longevity trend under model uncertainty. *arXiv preprint*. <https://arxiv.org/abs/2302.02351>
47. Guan, G., Liang, Z., & Xia, Y. (2023). Optimal management of DB pension fund under both underfunded and overfunded cases. *arXiv preprint*. <https://arxiv.org/abs/2302.08731>
48. Chinchilla, R., Rueter, T. D., & McDade, T. R. (2025). Adaptive strategies for pension fund management. *arXiv preprint*. <https://arxiv.org/abs/2508.13350>
49. Brealey R., Myers S., Allen F. *Principles of Corporate Finance*. — McGraw-Hill, 2019.
50. Fisher I. *The Theory of Interest*. — New York, 1930.
51. Фабрика, А. (2023). Диверсифікація та структурний аналіз портфеля пенсійних фондів у країнах ЄС. Аналітичний звіт.
52. Федоренко В. Г. та ін. *Інвестологія*. — К.: КНЕУ, 2009.
53. Стаття «Інституційне інвестування й управління активами пенсійних фондів: світовий досвід». (2022). Міжнародний журнал фінансів.
54. Звіт «Глобальні тенденції інвестицій пенсійних фондів 2022–2024». Велика аудиторська компанія, 2024.
55. Матеріали конференції European Pension & Asset Management Forum (2023). *Pension Systems and Asset Management*.
56. Аналітична публікація «Вплив інфляції та процентних ставок на дохідність пенсійних фондів» (2024).

- 57.Звіт «Реальні результати інвестиційної діяльності НПФ та інституційних інвесторів України 2023–2024». Асоціація учасників ринку, 2024.
- 58.Войнаренко М. П., Пігуль Н. Г. *Інвестування*. — К.: Центр учбової літератури, 2014.
- 59.Поддєрьогін А. М. *Фінанси підприємств*. — К.: КНЕУ, 2020.
- 60.Юлія К., Марина Л. (2023). Перспективи розвитку інвестиційних портфелів НПФ. *Фінанси України*, 12(4), 45–59.